

Otázka: Klasická řecká filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Marky96

KLASICKÁ ŘECKÁ FILOZOFIE

Sofisté - Sofistika

- od slova sofia = moudrost
- skupina myslitelů v Antickém Řecku, profesně učitelé, nazývali sami sebe učitelé moudrosti - nakonec většina z nich se usadila v Athénách - centrum kultury
- vyučovali různé obory a předměty (gramatika, gymnastika, matematika, poznatky o přírodě, rétorika = umění řečnit - byl to požadavek v politické sféře, eristika = obor, který učí lidi vést spor a spor i vyhrát -> umění toho druhého porazit, umění tance, hudba,...)
- dialektik = umění vést rozhovor a dopracovat se nějakého výsledku - nalézt i kompromis
- Sofisté byli žádaní a velmi dobře placení -> začali vést okázalý život, dávali bohatost najevo
- filozof Sókratés prošel vzděláním sofistů, ale jejich učení odmítal
- byl velmi chytrý a skromný
- kritizoval Sofisty za to, že se považovali za vyučující moudrosti -> moudří jsou pouze Bohové

- Sofistů bylo velké množství – nejznámější:
- **Protágorás**
- **Gorgiás**
- obrátili pozornost na filozof. antropologii
- do popředí se dostává **člověk**
- člověk bude určovat, co je pravdivé, co není, co je špatné
- **gnoseologický relativismus** = poznání a pravda jsou relativní (každý má svoji pravdu, co je pro jednoho dobré, může být pro jiného špatné a naopak)
- **mravní relativismus** = dobro a zlo jsou relativní
- **subjektivismus** = vše určuje člověk, přecenili člověka
- „člověk je mírou všech věcí, jsoucích, že jsou a nejsoucích, že nejsou“
- neexistuje žádná absolutní pravda (pravda je relativní) – Protágorás
- „Neexistuje nic, a i kdyby něco existovalo, nemohli bychom to poznat. I kdybych něco mohl poznat, nemohl bych to sdělit jiným lidem.“ Gorgiás
- zpochybňování věcí a lidí = **skepse**
- zpochybnění, že i kdyby něco existovalo, nemohli bychom to poznat = gnoseologická skepse
- absolutizovali člověka, nic není objektivní
- do sofistiky patří tzv. **sofismata** = odpovídaly logice, ale ne realitě

Sókratés

- nejznámější filozof, stal se známým kvůli svému životnímu osudu
- filozofii miloval, vyučoval ji zadarmo, musela se o něho starat jeho žena Xantypa
- celý život žil velmi skromně
- na jedné straně spousta lidí, kteří ho obdivovali, ale na straně druhé měl i nepřátele, protože kritizoval poměry – miloval Athéňany a ctil, ale vytýkal jim jejich styl života (jejich zájem o moc, slávu,...)
- byl stoupencem aristokracie
- zřídil tribunál, kde byl veřejně obviněn
- obhajovací řeč pronesl sám (Platón nám ji zachoval)
- prohrál, byl obviněn, že kazí mládež
- kritizuje demokracii a zavádí nové bohy
- byl odsouzen k trestu smrti, který na sobě musel učinit on sám (vypil číši s jedem)
- jeho přátelé mu dávali šanci, aby z Athén utekl, ale on odmítl, nechtěl ztratit svou důvěryhodnost, stál si za svými názory, byl ochoten kvůli nim zemřít
- jeho nejvlivnější žák byl Platón – zachytil většinu jeho myšlenek

- Sókratés nenapsal nic

Sókratovy filozofické názory

- vyučoval pomocí **dialogů** – dialektika
- odsuzoval sofistický relativismus (v oblasti pravdy i morálky)
- zajímaly ho gnoseologické otázky a otázky morálky
- „Vím, že nic nevím.“
- čím více víme, tím se nám otevírají pořád další otázky k řešení
- svět je podle něj absolutně nepoznatelný, nemůžeme znát vše
- „Moudří jsou pouze bohové.“
- **vnitřní hlas** = daimonion (je dán člověku od Boha)

Platón (428 – 374 př. n. l.)

- ačkoliv se chtěl původně věnovat hudbě a poezii – nakonec se rozhodl pro filozofii
- byl žákem Sókratovým – v mnoha věcech se lišili
- dožil se slávy a obdivu
- nejvýznamnější představitel idealismu v Antice
- představitel objektivního idealismu (zdůrazňuje vědomí mimo subjekt – duchovno existuje objektivně)
- Platón si pod duchovnem představoval svět ideí – vytvořil svět ideí
- proti němu stojí atomisté (= důsledný a nejvýznamnější materialistický směr – nepřipouštěli v podstatě žádné duchovno)

- historikové tvrdí, že ve vývoji Platónova života existovaly 3 etapy:

1. etapa – období sókratovského idealismu (20 – 40 let)

- Platón velmi obdivoval svého učitele Sókrata
- napsal dílo Obrana Sókratova = zachytil Sókratovu řeč před Athénským tribunálem – dílo psané v monologu
- napsal celou řadu dialogů

2. etapa - období vlastní filozofické tvorby (40 - 60 let)

- již se začíná odpoutávat od Sókrata, vytvořil vlastní učení o ideích
- utváří učení o lidské duši a učení o ideálním státě
- v tomto období často cestoval (navštívil Syrakusy - zde vládl Dionýsos - stoupenec tyranie - Platón mu popsal své názory o ideálním státě -> Dionýsos ho uvrhl do otroctví, ale následně se pomocí svých bohatých přátel dostal zpět z Athén)
- založil filozofickou školu **Akademii**
- velmi významná, i po smrti Platóna
- měla tisíce žáků, fungovala až do 6. st. n. l.
- vyučovalo zde mnoho myslitelů, ale nemohli zde vyučovat atomisté (neměl rád atomisty a nejspíše jeho žáci spálili spisy Démokrita)

3. etapa = období pythagoreismu (pythagorejská filozofie)

- napsal velké množství děl, velká část se zachovala - Platón se zasloužil i o to, že se zachovaly Sókratovy názory
- napsal velké množství dialogů - **Faidon, Faidros** -> zmiňuje se v nich o nejvýznamnějším ontologickém učení - teorii ideí

- dílo **Politeia** = ústava
- také význam jako forma vlády - vláda více lidí
- pracoval na něm celý život

- nejdůležitější Platónovy názory:
- **teorie ideí**
- **učení o lidské duši**
- **učení o ideálním státě**

- lidská duše má 3 části:
 - **rozumová**
 - **citová (volní)**
 - **žádostivost** (později označováno jako pudovost, biologičnost)
-
- lidé se liší tím, jaká část duše u nich převládá
 - lidská duše je nesmrtelná - věřil ve stěhování lidských duší - v reinkarnaci
 - je obohacena o předchozí poznatky (již z předchozích bytí)
 - jedná se o apriorní proces - lidské poznání (a priori = dané předem)
 - člověk má v sobě něco daného a poté to poznává během života
 - mnoho myslitelů na Platóna navázalo v novověku př. Descartes (17. -18. století)
 - lidská duše předurčuje člověku, jaké postavení bude mít v životě

Platonova teorie ideí (viz papír)

Ideální stát

- Platón stál u zrodu **teorie elity** - vládnout ve státě má elita (ne lid)
- vládnout ve státě by měli být ti nejmoudřejší - filozofové = strážci (neměli by být majetní)
- existence tří přirozených stavů:
- řemeslníci = **výrobci** - mají právo na majetek
- strážci = válečníci = **obránci**
- **vládci** = filozofové
- rovné podmínky v dětství pro všechny
- zastáncem celoživotního vzdělávání
- demokratičnost a aristokracie
- vládnout by měli ti nejvzdělanější, ale musí prokázat i praktické dovednosti
- duše člověka předurčuje jeho schopnosti
- v novověku navázali na Platóna někteří myslitelé - vzniklo několik teorií elity (skupina lidí, kteří převyšují svými schopnostmi běžný průměr)
- Akademia působila v Athénách

- další filozofická škola vznikla také v Athénách - **Lykeion**

dnes pojem lyceum pochází z Lykeion - založena Aristotelem

Aristoteles (384 - 322 př. n. l.)

- zakladatel psychologie, logiky, přírodních věd
- zajímal se o lidskou duši a její péči - spisy O duši
- považován za nejvšestrannějšího filozofa (zaujímal se o humanitní i přírodní vědy)
- stál u zrodu vědeckého myšlení a metod - „filozof vědy“
- pocházel z lékařské rodiny - jeho otec byl osobní lékař Filipa Makedonského (byl zavražděn) - otec Alexandra Makedonského
- byl to žák Platóna - vstoupil do Akademie (následně zde i vyučoval)
- osobním vychovatelem a učitelem Alexandra Makedonského - poté, co se stal Alexandr vojevůdce - Aristoteles se vrací do Athén
- věnoval se cestování, patrně se oženil, měl syna
- založil svou akademii - **Lykeion**
- měla tisíce žáků, velmi významná škola
- začala se zde uplatňovat vědecká metodika - bylo zde mnoho sbírek spisů, rostlin, zvířat,...
- vedl své žáky k vědeckému postupu
- řešilo se zde kromě filozofie i poznání přírody (hvězdy, nebe,...)
- po smrti Alexandra se vytvořila protimakedonská skupina -> Aristoteles byl obviněn z bezbožnosti -> uprchl na ostrov Euboia (řecký ostrov) - rok zde žil a poté zemřel
- jeho žáci se rozhodli, že nezapomenou na jeho odkaz - zachránili Aristotelovy spisy (utřídili je)
- nejvýznamnější skupinou spisů se stal **Organon** (organon = nástroj) = soubor logických spisů
- on sám pojem logika nepoužíval - to jeho žáci

- pro pojem logika používal pojem analytika -> logické spisy = analytika (později název Organon)
- nepoužíval logiku za vědu, nýbrž jako nástroj myšlení

- nejznámější britský filozof Francis Bacon – Nové Organon
- navázal na Aristotela – polemizoval s ním o logice a snažil se najít novou metodu lidského myšlení
- dále se zabýval přírodovědou
- označoval ji jako fyziku – napsal dílo Fyzika neboli spisy fyzické (o přírodě)
- spadají do toho mnohé úvahy (o nebi, o hvězdách, o rostlinách, o zvířatech, ...) -> kosmologické úvahy
- tvrdil, že nejprve vznikaly jednodušší organizmy -> poté se postupně vytvářely složitější organizmy a na vrcholu stojí člověk (existence vývoje)
- dílo Metafyzika
- spisy
- to, co stojí za fyzikou je filozofie
- nejznámější A. filozofické dílo
- zachytil nejstarší filozofické názory o světě (v podobě zlomků)
- metafyzika zahrnuje samotné ontologické a gnoseologické úvahy o světě
- nejvíce jeho filozofických úvah v tomto díle
- není jednoznačně ani idealista ani materialista
- dílo Etika Nikomachova
- pojmenoval ji po svém synovi
- rozsáhlé dílo, otázky etiky
- dílo Politika
- různé politické úvahy
- podobně jako Platón se zabýval otázkami uspořádání společnosti
- v Antice chápali politiku jako správu věcí veřejných
- na rozdíl od Platóna svou teorii ideálního státu nedokončil (ale řešil, které formy státu jsou dobré, a které ne)
- dílo Poietika
- kniha, která zkoumá umění, oblast poezie
- řemesla zařazoval také do umění – do oblasti kultury
- -> široký rozsah (čím se zabýval)
- měl velký respekt, získal slávu a uznání
- založil se i o metodologii vědy (na Lykeionu)
- jako první se pokusil o rozdělení – utřídění vědeckých poznání -> pokusil se rozdělit vědy
- hovořil o vědách:
- teoretických (filozofie, částečně fyzika,...)
- poietických = uměnovědných (kultura, literatura,...)
- praktických (ekonomika, politika,...)
- nezařazuje logiku do věd (ani nepoužívá tento název) – analytika

Aristotelovy ontologické názory

- podstata světa ontologie = nauka o bytí
- byl uznávanou a respektovanou autoritou (stejně jako Platón) ve středověké křesťanské filozofii
- ontologické názory byly ovlivněny jeho názorem na kosmos
- aithér = éter (nekonečný prostor)
- kolem země je jakýsi obal ohně, vody a vzduchu (pouze do dráhy měsíce)
- vymyká se naší představivosti
- náš svět je materiální, tvoří jej 5 podstat: voda, země, vzduch, oheň a éter
- v oblasti éteru - mimo nás, existuje Bůh (nejvyšší bůh, nejvyšší duchovno)
- uvádí náš svět do pohybu (zemi, měsíc, hvězdy,...)
- Bůh je hybatelem světa -> proto byl respektován ve středověku
- víra v Boha
- země je střed vesmíru = geocentrický názor potvrzovali i ve středověku (nejdříve Mikoláš Koperník) - Telemaios (ve středověku)
- v renesanci se tento názor vyvrátil -> heliocentrický model = slunce je středem vesmíru
- další učení:
- učení o látce a formě (abstraktnější filozofická teorie)
- látka - materiálně je základ světa, ale představuje pouze možnost (látka sama o sobě nic není)
- k tomu, aby látka vytvořila realitu, potřebuje formu (formou myslel nějaké uspořádání = myslel tím nějakou duchovní sílu)
- nejvyšší forma = duchovní síla - Bůh
- z toho důvodu nebyl důsledným materialistou
- spravedlnost je pro něj základ ve státě (fce: obecné blaho všech občanů)
- Aristoteles byl kritikem Platónovy teorie ideí (ale A. duchovní formy jsou pouze jinou formou teorie ideí)
- úmrtím A. se hovoří o konci klasické řecké filozofie
- v Athénách existovalo mnoho škol (nejvýznamnější byly Akademie a Lykeion)
- nazývaly se Malé školy Sókratovské (navazovaly na Sókrata)
- Kynická škola (kynos = pes)
- představitel Diogenes ze Sinope
- znám svým extravagantním způsobem života -> pohrdal všemi vymoženostmi lidstva (žil v sudu)
- člověk by se měl přiblížit životu, jako žijí psi
- byl šťastný a skromný - věřil, že majetek (bohatství) člověku nepřinese štěstí

- škola Kyrenejská
- logika a život je někdy odlišný
- kyrenejská otázka: Když lhář tvrdí, že lže lže nebo mluví pravdu?

-> logicky lhář lže, ale ve skutečném (reálném) životě nikdo není 100% lhář, není to tedy řešitelné (může zároveň mluvit pravdu a zároveň být lhář)